

Verso

Irodalomtörténeti folyóirat

Verso
Irodalomtörténeti folyóirat
2018/2

Szakmai védnökök
Bartók István
Jankovits László
Nagy Imre

A szerkesztőbizottság tagjai
Balázs-Hajdu Péter
Bozsoki Petra
Laczkó András
Milbacher Róbert
Pálffy Eszter
Pap Balázs

Tördelőszerkesztő
Pap Balázs

Borító
Simor Kamilla

Az idegen nyelvű rezümék nyelvi lektora
Maczelka Csaba

ISSN 2630-8479

Felelős kiadó
a PTE BTK Magyar Nyelv- és Irodalomtudományi Intézet
Klasszikus Irodalomtörténeti
és Összehasonlító Irodalomtudományi Tanszékének vezetője
(7624 Pécs, Ifjúság u. 6.)

szerk@versofolyoirat.hu

EFOP-3.4.3-16-2016-00005

Korszerű egyetem a modern városban: Értékközpontúság,
nyitottság és befogadó szemlélet egy 21. századi felsőoktatási modellben

TARTALOM

TUDOMÁNYOS GYŰJTEMÉNY

BOGNÁR PÉTER	
Alfabetizáció a késő középkori, kora újkori Magyarországon	7
GESZTELYI HERMINA	
Mit keres a szoknya az asztalon?	
Bethlen Kata fogarasi adományainak elemzése.....	23
SZABÓ-REZNEK ESZTER	
K. Papp Miklós és egy értelmiségi hálózat	
A kulturális elit alakulása és működése a 19. század végi Erdélyben	35

KRITIKAI LAPOK

SZOLNOKI ANNA	
A filológia piacán: kettő lett, maradhat?	
(<i>Kazinczy Ferenc művei, Költemények I-II.</i> , s. a. r. DEBRECZENI Attila, Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen. 2018.)	49
FARKAS EVELIN	
Karakterkörkép	
(KUCSERKA Zsófia, <i>Könyvbe vésett jellemek: A szereplői karakter Kemény Zsigmondnál és a 19. századi magyar regényben</i> , Bp., Ráció, 2017.)	61
ZSEMBERY BORBÁLA	
A „Jókai-küldetés”, avagy mi legyen Jókai Mórral?	
(<i>A kispróza nagymestere: Tanulmányok Jókai Mór novellisztikájáról</i> , szerk. HANSÁGI Ágnes, HERMANN Zoltán, Balatonfüred, Balatonfüred Városáért Közalapítvány, 2018.)	67

HASZNOS MULATSÁGOK

BALÁZS-HAJDU PÉTER	
Balassi Bálint ekhós versei és a közköltészeti hagyomány	75

FILLÉRTÁR

KÖLCSEY FERENC	
Rövid Laistroma a' Debreczeni Grammatika' hibás állításainak	91
KÖLCSEY FERENC	
Rövid Lajstromok, a' Cons[iliarius]. Aranka György Grammat[ika]. hibáinak, az Erdélyi Társaság' Első Kötetében.....	101
ONDER CSABA	
Két Kölcsey-kézirat a nyelvújítási harcok időszakából.....	105

Kölcsey Ferenc

Rövid Lajstromok, a' Cons[iliarius]. Aranka György Grammat[ikai]. hibájinak, az Erdélyi Társaság' Első Kötetében.

Cseke. Octob[er]. 21.dik.
1815[.]

- L. 39., Nem szeresj, szeresje, rázj rázja, *vonj vonja*, hanem szeress, rázz, *vonny*.
- L. 40., A' Nemes haza *se* keresi.
- L. 42., Legelső tulajdonsága a' Magyar nyelvnek az, hogy A' mint beszéll úgy ír, és a' mint ír úgy beszéll.
- L. 42., Elmejié, Kezié, nem Elmeéé, Kezéé.
- L. 43. Az á é, és å, ë között közép hang nincsen.
- L. 44. Kaszáll, kaszállya, fon, fonnya, itt az Ypsilon **j** helyett tétetik 's ez Euphonicai lágyulása a' böttűnek.
- L. 45. A' Vezető-Szócskának (Artikelnek) fő czélja a' nyelvekben, nem a' Nem' külömbségének kijelentése, hanem az, hogy a' Magán-értető szót a' Mássalérthetőtől – a' Substantivumot az Adiectivumtól megkülönböztesse.
- L. 48., A' Személyt és hívatalt jelentő Szóknak kétféle többes Számok vagyon. p. o. János, Jánosok, Jánosék. Első K [b]an. másik ÉK [b]en.
(Tudhatta volna Cons[iliarius]. Úr, ha csak Pereszlényitől is, hogy a' Jánosék, ennek a' Genitivusnak pluralja: Jánosé, és, hogy minden külömbbség nélkül, minden Genitivusokat lehet declinálni.)
- L. 52. Az én, te, ő Pronomeneket soha sem szoktuk sem a' Verbum, sem a' Substantivum elejébe tenni, ha nem ha a' személyek megkülönböztetése, 's a' beszéd' egybe köttetése különösön kívánja. És így Én szeretem a' Virtust, és Az én Atyám németes szollások. (Conf[eratur]. l. 158:)
- L. 55., Az Activum Verbumnak nincsen Szenvedő formája soha, sem az eredeti formájában, sem a' több mindenféle származott formáiban, ha nem csak akkor egyedül, mikor a' csináltato formáb[a]n van. ad, adat, adatik
- L. 56., A' Közép Ige (Intransitivum) a' maga conjugaltatásáb[a]n vagy a' Cselekvő vagy a' Szenvedő formát követi vagy *mind a' kettőt[.]*
- L. 58., A' határozott, vagy kötött forma (forma constructa, determinata) a' Gyökér mellé a' birtokos Név-más Eny-im, Ti-éd, öv-é utolsó böttűit veszi-fel.
- L. 59. A' Szenvedő forma egészen visszája a' végböttűkre nézve a' Cselekedő hatá-

rozatlan formának. Ugyan is ebben a z' **K** melly a' cselekedőben a z egyes számban a z Íge végén az első személyben vagy on az a' Szenvedőben a' harmadik személy' végére tétetik. (p. o. várok és váratik)

L. 60., Példa arra, hogy az Intransitivum, mind a' Cselekvő, mind a' Szenvedő formát követi.

Vágyom, vágyol, vágyik.

Vágyok, vágysz, vágy,

Vágylak,

Vágyom, vágyod, vágya.

(Miért nem jó hát, ha ez ugyan jó¹, a' következő lapon, a' vál és válik?)

L. 74. A' Tés forma (szeretlek, látlak) csak első személlyel bír, másodikkal épen nem, harmadikkal ezen egy szóban eszem,

eszem, eszel, eszik,

Eszelek – eszen.

Megeszen a' farkas. (De hátha esz, eszen, mint lesz, leszen, ?)

L. 74., A' mikor a' Jó Deák Imperfectummal él, akkor a' Magyarban is okvetetlen evvel az idővel kell élni. De ne ercsd és ne követsd a' mai Németes Deákokat, kik a' Német Imperfectumot olykor is Deák imperfectummal teszik-ki mikor a' deák múlt idővel szokott élni. (Conf[eratur]. l. 109.)

L. 75. Mondá vala, hibásnak látszik, semmi megkülönböztetett értelme, vagy élése nem lévén (Conf[eratur]. l. 107.)

L. 76. Talán írok, azt teszi fogok írni és így ez bizonytalan jövendő.

L. 77. három változást mond a' vastag vocalu determinata formában.

zár-ja 's a' hasonlók

vágygya 's a' hasonlók.

padollya, szánnya 's a' hasonlók.

L. 91., a' **V** bötűn végződők a' Gyökérb[en] a' lág² hangért a' kimondásban, a' **V** mellé egy **U** betűt is szoktak felvenni. p. o. Hivu, rivu, szivu.

L. 108., Németes Magyarság: Holnap írandó leszek. stbb.

–

Nem lehet, hogy az említett Cons[iliarius]. Úrnak egy istentelen periodusát az Erdélyi Tars[aság]. I. Darabja 19. lapjáról fel ne hozzúk. Íme:

A' Cicero halhatatlan³ beszédei keresetlen, mindennapi szókkal vagynak írva, mellyeken sem az óság' penésze, sem az újság' íze nem érzik, czifraság és elmésségek csillámló fényei nélkül; a' szolgáló leány is megérthesse. stbb.

Ez a' periodus, hogy Yorick szavával éljek, akarmelly nyelvre fordítassék, nem teszen egyebet, ha nem azt, a' mi a' Debreczeni Grammatikának Elől-(utól)-járó beszédjében is van, hogy t. i. az ír jól Magyarúl, a' ki úgy ír hogy a' Köznép is megértse, az az, hogy az Igazán jó Magyarság' Criteriuma a' köznép' nyelve. Meg van mutatva, hogy a' Debreczeni Grammatika ezen állításával is úgy bán, mint más száz állítása i-

1 :K: jo – th. emnd.

2 K: a' <...> lág

3 K: Cicero <...> halhatatlan

val, az az, a' munka közben elfeledte, 's az ellenkezőt mondogatta. lásd többek közt a' Debr. Gramm. 52. és 202. lap. Hogy Cons[iliarius]. Úr is épen ezt míveli, bizonyítják a' következő helyek. lap 107. ezen formáról Mondá vala, így ír: **a' Közparaszt nyelvből** nem régen kezdették némellyek szerencsétlenül az **Írás és könyv-nyelvbe is bé-vinni**. Ismét l. 119. Azt mondja, hogy a' Magyar Nyelv-Mesternek tudni kell a' külömbbséget melly van a' Könyvbéli és közönséges beszéd közt.

Nem kell-é minden lépten kiáltoznunk az Idvezítőnek szavait?

Uram, bocsásd-meg nékiek, mert nem tudják mit cselekesznek!

Beke. Beöbög. Utóla. Rövid Laipromoz, a' lons.
 1815. Aranca György Grammat. hibáinak,
 az Erdélyi Tanvágy Első kötetében.

l. 39., nem szeresj, szeresje, rárj
 rárja, vonj vonja, hanem,
 Szeress, tarr, vonny.

l. 40., a' nemis kara se keresi.

l. 42., legelő tulajdonsá-
 ga a' magyar nyelvenek az, hogy
 a' mint beréll úgy is, és a' min
 in úgy beréll.

l. 42., Elmeje, Kerie,
 nem Elmie, kéje.

l. 43. Az a é, e, a, e
 rögtön közép hang nincsen.

l. 44., Kapall, kafiállya,
 fon, fonnya, itt az Ipsilon
 helyett Epsilon és az Euphonia lá-
 gyulása a' bötünek.

l. 45. A' kereső-Szóknak
 (Articulæ) fő része a' nyelvben,
 nem a' Neu-ülömbrigének kijelentése.
 hanem az, hogy a' Magán-értkező Sót
 a' Massalantketőtől — a' Substantivum
 az adiectivumtól magán-ülömbrigépe.

l. 48., a' Szemelyt és hivatalt
 jelentő Szóknak rejtele több Szóval